

MÖTE Hírlevél

Magyar Ökológusok Tudományos Egyesülete
MBT Környezet- és Természetvédelmi Szakosztály
MBT Ökológiai Szakosztály

Volume 2008/2, 2008. december 8.

Egyesületi hírek

Juhász-Nagy Pál-díj

A Magyar Tudomány Ünnepe megnyitó ünnepi ülésén, 2008. november 3-án díjakat és kitüntetésekkel adták át az MTA Székházában. A NEST Alapítvány és a Magyar Tudományos Akadémia által felkért díjbizottság a 2008. évi Juhász-Nagy Pál-díjat Bartha Sándornak, a biológiai tudomány kandidátusának adományozta.

Bartha Sándor Juhász-Nagy Pál szűkebb szakmai munkásságának legközvetlenebb folytatója. A Juhász-Nagy által a vegetáció finom struktúrájának leírására megszerkesztett új információelméleti modelleket ő fejlesztette és fejleszti tovább a kor köve-

telményeinek megfelelően (például különböző nullmodellek révén). Tökéletesítette a terepi mintavételt és hatalmas evidencia-anyag összegyűjtése révén nyit új utakat egy koherens vegetációelmélet megteremtése felé. Több tucat dolgozata révén ismerteti meg a külfölddel ezt a magyar névumot, és tanítványai, munkatársai révén honosodik meg az eljárás Olaszországban, Csehországban, és az Egyesült Államokban.

A díjat Dudits Dénes akadémikus, a Magyar Tudományos Akadémia alelnöke, a Juhász Nagy Pál-díjbizottság elnöke adta át.

Gratulálunk Tagtársunknak!

Forrás: MTA

Folyóiratok, impakt faktor, citáció

Hogyan használjuk a *Journal Citation Report*-ot?

Az ISI (*Institute for Scientific Information*) tudományos információszolgáltató vállalat; legismertebb bibliográfiai adatbázisa a *Web of Science*. Ez az adatbázis

1945-től napjainkig tartalmaz bibliográfiai adatokat. Az élettudományok területén sokan használják még a Medline (*Medical Literature Analysis and Retrieval System Online*) adatbázist, mely orvostudományi, molekuláris biológiai, stb. publikációk keresését teszi lehetővé az amerikai *National Library of Medicine*

Tartalomjegyzék

Egyesületi hírek	1	HydroPredict 2008	4
Juhász-Nagy Pál-díj	1	EURECO 2008	4
Folyóiratok, impakt faktor, citáció	1	EEF vezetőségi ülés	5
Hogyan használjuk a <i>Journal Citation Report</i> -ot?	1	Urbanizáció és biodiverzitás	6
Közelgő Darwin bicentenáriumi	3	V. MTBK	6
<i>Evolution MegaLab</i> projekt	3	Szalakóta-védelem a Kárpát-medencében	7
Rendezvények	4	Ott volt-e akit nem láttam?	8
		Paraziták és más patogének	8
		ECCB 2009	9

jóvoltából. Ez az adatbázis 1950-től napjainkig tartalmaz a publikációkra vonatkozó adatokat. A harmadik, egyben legújabb adatbázis a *Journal Citation Report* (JCR, 2003-tól 2007-ig). Mindhárom adatbázis elérhető az EISZ-en (Elektronikus Információs Szolgáltatás, <http://www.eisz.hu>) keresztül.

Az ISI által évente megjelentetett JCR tulajdonképpen az ISI adatbázisaiban szereplő folyóiratok impakt faktorát (IF) közli. A folyóiratok impakt faktora (magyarul néha hatástényezőnek is nevezik) annak a mértéke, hogy milyen gyakran idézik a tárgyévben a folyóiratnak a megelőző két évben megjelent cikkeit. Az impakt faktor segít megítélni a folyóiratok relatív fontosságát a szakterületen működő többi folyóirathoz viszonyítva. Az impakt faktort úgy számíthatjuk ki, hogy a folyóirat előző két évben publikált cikkeire a tárgyévben kapott idézetek számát elosztjuk a folyóiratban az előző két évben publikált cikkek számával. További, a JCR-hez kapcsolódó alapfogalmak a KFKI honlapján olvashatók (http://www.kfki.hu/library/imp/-JCR_Magyar.htm).

A JCR-be belépve elsőként azt állíthatjuk be, hogy a JCR melyik kiadásában (*Science* vagy *Social Science*), illetve melyik évben (2003–2007) belül szeretnénk keresni. A következő beállítási lehetőség, hogy tudományterületi kategóra (pl. *Ecology*) összes folyóira-tára vagy egy adott folyóira-ta (pl. *Community Ecology*) akarunk rákeresni, vagy a *Science Edition* összes folyóira-tát akarjuk listáztatni. A tudományterületi kategória helyett kereshetünk kiadó vagy ország szerint is.

Ha a tudományterületi keresést elvégezzük a 2007-es évben az *Ecology* kategóriára, akkor 116 folyóira-tról kapunk egy listát. Ezt több szempont szerint sorba rakhatjuk, pl. IF, az adott évi összidézet-szám, stb. Az IF szerint rangsorolva az alábbi a sorrend:

1. *Bulletin of the American Museum of Natural History* (16,4),
2. *Trends in Ecology & Evolution* (14,8),
3. *Annual Review of Ecology Evolution and Systematics* (10,3),
4. *Ecology Letters* (8,2),
5. *Ecological Monographs* (8,1).

Az élen egy kevésbé ismert folyóirat áll, melyet jóval ismertebb lapok követnek. Ennek az az oka, hogy a *Bulletin of the American Museum of Natural History* folyóiratban a 2006-os esztendőben megjelent egy rendkívül hivatkozott áttekintő cikk *The amphibian tree of life* címmel. A nagyon magas IF így abból adódik, hogy a sok citáció kifejezetten kevés megjelent cikkhez tartozik (összesen öt cikk jelent meg a folyóiratban 2006-ban). Ebből az is látszik, hogy az IF milyen félrevezető is lehet. A második és a harmadik helyen található folyóiratok kifejezetten áttekintő cikkeket közölnek, melyek a kutatási eredményeket közlő cikkekhez képest több citációt kapnak,

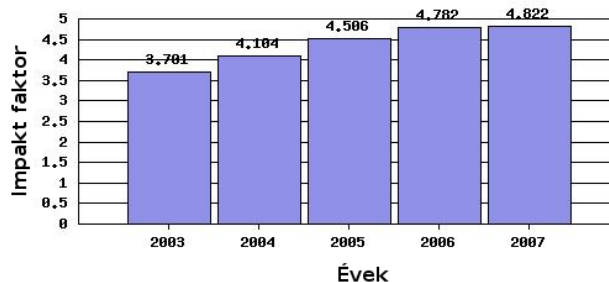
így segítve hozzá e lapokat, hogy szinte mindig az első két helyen szerepeljenek. Végül érdemes megemlíteni, hogy a 2006-os év óta IF-ral rendelkező hazai folyóiratunk, Magyar Ökológusok Tudományos Egyesületének lapja, a *Community Ecology* a 98. helyezett (0,6).

Az évi összidézet-szám (mely erősen függ a közölt cikkek számától) szerint már teljesen megváltozik a sorrend:

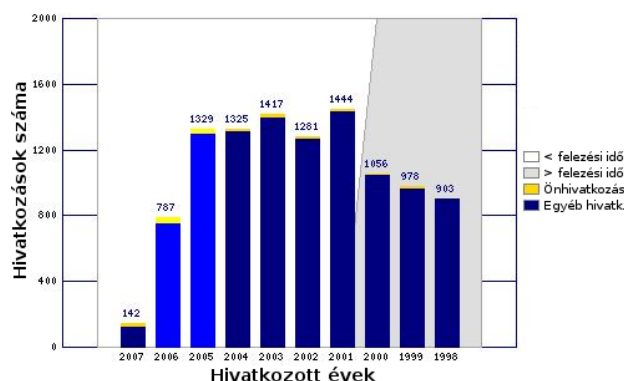
1. *Ecology* (38155),
2. *Marine Ecology – Progress Series* (24687),
3. *Evolution* (24430),
4. *Oecologia* (21316),
5. *American Naturalist* (20755).

Hazai folyóiratunk, a *Community Ecology* ebben a tekintetben 102. a listán 232 idézettel.

Az egyes folyóiratokat, mint fentebb említésre került, külön is kereshetjük, illetve az előző listából rákattintva külön is megnézhetjük. Ekkor az adott folyóirat számos tudománymetrikai paramétereit megtekinthetjük a 2003–2007 időszakra vonatkozóan. Az egyik legérdekesebb az IF trend. Az 1. ábrán az *Ecology* folyóirat IF trendjén egy fokozatos növekedést láthatunk.

1. ábra. Az *Ecology* folyóirat IF-ai a 2003–2007 közötti időszakban (forrás: ISI–JRC).

2. ábra. A *Trends in Ecology & Evolution* folyóiratot idéző publikációk száma a 1998–2007. közötti időszakban (forrás: ISI–JRC).

A számos további lehetőség közül már csak egy ábra kerül bemutatásra, az ún. idéző folyóiratok ábrája (*Cited Journal Graph*), mely az adott folyóiratot

idéző publikációk számát mutatja éves bontásban 1998–2007 között. A 2. ábrán a *Trends in Ecology & Evolution* folyóiratról láthatunk egy példát. Ezen az ábrán az oszlopok két színnel vannak kitöltve, a kék a független, míg a sárga az önidézést jelenti. A két halványabban színezett oszlop (2005 és 2006-os évek) jelölik azt a két évet, amelyből a 2007-es IF-t számolták. Míg a fehér/szürke felosztás a háttérben az idézettségi felezési időt jelöli. Az idézettségi felezési idő a tárgyévától visszafelé számított annyi év, amennyiben megjelent cikkeire a folyóirat a tárgyévben kapott összes idézeteinek felét kapta. Ez utóbbi, és az is, hogy a 2006-os oszlop a korábbi évekhez képest jóval kisebb, arra utal, hogy a folyóiratnak többségében régebbi cikkeit idézik. Tehát nem a legfrissebe-

ket (2005–2006), melyeket az IF számításához használnak. A sárga színnel jelölt önidézéshez visszatérve, szeretném még felhívni a figyelmet arra, hogy ez akár komoly befolyással lehet a két leggyakrabban használt mérőszámra, az IF-ra és az összidézetszámra.

Remélem, hogy ezzel a írással sikerült felkeltenem az Olvasó figyelmét, hogy maga is kipróbálja a JCR nyújtotta lehetőségeket. Mindemellett, azonban szeretném hangsúlyozni, hogy nem tanácsos a folyóiratok értékelése során kizárólag a JCR adataira támaszkodni. Az idézettségi adatok nem hivatottak helyettesíteni a szakértői véleményt.

Batáry Péter
pbatary@gwdg.de

Közelgő Darwin bicentenárium

Evolution MegaLab projekt

A *Cepaea* nemzetségbe tartozó csigák genotípusa elég pontosan leolvasható a héjuktól, ezért a héjszín- és szalag-variációk vizsgálának évszázados hagyománya van. A könnyű terepi megfigyelhetőség és a múzeumi anyagok felhasználhatósága vezette az *Evolution MegaLab* ötletgazdáit arra, hogy Charles Darwin születésének 200. évfordulója kapcsán a *Cepaea*-kat használják az evolúció és a természetes szelekció széleskörű demonstrálására.

A *Cepaea*-k segítségével szeretnék a hétköznapi ember számára megmutatni, hogy az evolúció nem nem valami elvont fogalom, nem fejeződött be, hanem ma is zajlik és akár a kertünk végében is megfigyelhetjük. Emellett tudományos szempontból is jelentős a genetikai polimorfizmus vizsgálata a két kiszemelt faj (*Cepaea nemoralis* és *Cepaea hortensis*) teljes elterjedési területén, újonnan gyűjtött valamint történelmi adatok felhasználásával.

Az *Evolution MegaLab* projekt az *Open University* távoktatási programjaként indult (akár annak idején az ipari melanizmus vizsgálata), majd a *Royal Society* és a *British Council* jóvoltából nemzetközi együttműködéssé nőtte ki magát. Jelenleg Angliától Magyarorszáig, Firenzétől Tallinig 13 ország kutatói működnek közre az előkészítésben.

A projekt lelke a webes adatbeviteli felület és a *Google Earth*-re alapozott megjelenítési lehetőségek. Az adatgyűjtés 2009. februárjától év végéig tart majd, és önkéntes alapon történik. Az interneten elérhető adatbeviteli felületen keresztül bárki rögzítheti saját megfigyeléseit (1. ábra). A jelenlegi megfigyelések mellett az adatbázisban rengeteg történelmi adat található, köztük hazai gyűjtemények anyagai is (2. ábra). Az adatbevitel után a regisztrált felhasználók mini-jelentést kapnak saját adataikról, a környéken található történelmi adatokkal összevetve.

Reméljük, hogy minél több hazai természetbarátot, középiskolást, tanárt, egyetemistát és kutatót sikerül részvételre buzdítanunk különböző médiumokon keresztül a következő hónapokban. A két *Cepaea* faj elterjedése sajnálatos módon az ország Dunántúli tájaira koncentrálódik, a Dunától keletre csak szóróványosan fordulnak elő. Emellett gyakran együtt élnek néhány hozzájuk nagyon hasonló küllemű fajjal. A fajok elkülönítéséhez a honlapon hamarosan elérhető magyar nyelvű útmutatók nyújtanak segítséget.

A terepi megfigyelés során fontos tudni, hogy mindkét faj törvényi védeltséget élvez hazánkban. A 348/2006. Kormányrendelet szerint a terepi megfigyeléshez nem kell engedélyt kérni, ha ez a tevékenység nem jár együtt az állatok befogásával, élőhelyükről történő elszállításával. Tehát a projekt kivitelezésének jogi akadályja nincs. Sőt a rossz idő se bátortalanítson el senkit a csigászástól, hiszen csigáink éppen ilyenkor a legaktívabbak.

1. ábra. Történelmi adatok (forrás: www.evolutionmegalab.org).

Evolution MegaLab beta

(3) Felvétel létrehozása

Felvétel hozzáadása

Kérjük, közzétesse a lelőhelyre nézve lehetséges legnagyobb nagyságú képet.

Felvétel létrehozása

- Adja meg a felvétel elnevezését és a mintagyűjtés időpontját.
- Leelőhely létrehozása a térképre kattintva.
- Válassza ki a lelőhelyre vonatkozó élőhelyi típust.

Translation area

A tudomány

Útmutató

GyK

Jelenlegi felvételek

Történelmi felvételek

Felvételek letöltése

Tanári terület

Üdvözlőükk

Felvétel elnevezése: Baja, Petőfi-sziget

Megjegyzés: Sok-sok csiga

Mintavétel időpontja: 2009.02.05

(nn/hh/éééé)

Leelőhely részletei

Földrajzi szélesség: 46.183633727510

koordináta:

Földrajzi hosszúság: 18.351416015625

koordináta:

Élőhely típus:

Élőhely típus: Erde, vagy bozót

képek

profil szerkesztése

2. ábra. Adatait bárki könnyen feltöltheti (forrás: www.evolutionmegalab.org).

Rendezvények

HydroPredict 2008

A 2008. szeptember 15–18-án Prágában szervezett *HydroPredict* (Nemzetközi tudományközi konferencia a hidrológia, ökológia és a vízkészlet gazdálkodás területén lehetséges előrejelzésekről – adatok és modellek használata a társadalom érdekében) konferencia hangsúlyozottan interdiszciplináris volt, a hidrológus, ökológus és vízgazdálkodással foglalkozó szakembereket kívánta összehozni. A fő cél az előrejelzések tökéletesítése volt az adatgyűjtési, modellezési és integrált adatértékelési módszerek fejlesztésének segítségével. Magyarországról két tagú, interdiszciplináris „team” vett részt a konferencián: Margóczy Katalin botanikus (az SZTE Ökológiai Tanszékéről) és Szanyi János hidrogeológus (az SZTE Ásványtani és Geokémiai Tanszékéről).

A Dél-kiskunsági semlyékek területén 2004-ben kezdett, a vegetáció és a talajvízszint összefüggéseinek vizsgálatával foglalkozó kutatásunk eredményeit mutattuk be. A konferencia egyik kiemelt kérdése az volt, hogy milyen hidrológiai feltételek szükségesek a vízi életközösségek (*wetland ecosystems*) optimális működéséhez. Sajnos azonban az elhangzott 105 előadásból csak kilencet tudtak a szervezők az ökohidrológia (*Ecohydrology*) szekcióba besorolni. Sőt a szekció egyik részének alcíme arra utalt, hogy a vegetáció szerepét kívánták vizsgálni a hidrológiai folyamatokban, és nem fordítva, vagyis a hidrológiai folyamatok hatását a vegetációra. Ennek ellenére előadásunkat élénk érdeklődés kísérte. A szekció másik részének alcíme ökohidrológiai modellezés (*Ecohydrological modelling*) volt, ahol élőhely-alkalmassági index, valamint halpopulációk élőhelyi igényeinek

Az így összegyűlt – remélhetően majd sok magyar megfigyelést is tartalmazó – adathalmaz sokféle kérdés megválaszolásához lesz használható, és egy átmeneti periódus után bárki szabadon hozzáférhet majd az adatokhoz. A sok kérdés közül talán a legizgalmasabb, hogy a klímaváltozás hatására gyakoribbá váltak-e a világos színezetű héjak észak felé, mint korábban voltak? Illetve, a madárpopulációk Európa-szerte megfigyelhető csökkenése folytán csökkent-e a predáció okozta szelekció, pl. úgy hogy a héjak nem az élőhelynek leginkább megfelelő rejtőszínt mutatják?

Reméljük sikerült kedvet ébreszteni a tavaszi csigaszámláláshoz. További részletek a www.evolutionmegalab.org honlapon találhatóak.

Sólymos Péter
solymos@ualberta.ca
 Fehér Zoltán
feher@nhmus.hu

modellezésével foglalkoztak. Hallhattunk még néhány érdekes előadást a területhasználat és a vízellátás összefüggéseiről, valamint a klímaváltozás, környezetszennyezés kérdésköréből.

Érdekességként megemlítem, hogy a prágai forradalom 40. évfordulóján egy 1968-ban politikai okból Kanadába települt hidrológus szakember arról tartott plenáris előadást, hogy a politikai nyomás befolyásolhatja-e a vízgazdálkodással kapcsolatos előrejelzéseket?

Összegzésként arra hívnám fel a figyelmet, hogy úgy tűnik, a vízügyi szakma – talán részben az EU Víz Keretirányelvének hatására – egyre erősebben érdeklődik a hidrológiával összefüggő ökológiai kérdések iránt. Azonban még mindig kevés az ilyen jellegű kutatás.

Öröndetes, hogy ezen a területen is felismerték, hogy a társadalom érdekeinek szolgálata csak úgy lehetséges, ha a vízügyi-mérnöki és az ökológiai tudást összehangoltan alkalmazzák, bár még igen sok tennivaló van ezen a területen.

Margóczy Katalin
 SZTE Ökológiai Tanszék
margoczi@bio.u-szeged.hu

EURECO 2008

2008. szeptember 15–19. között rendezték meg Lipcsében az Európai Ökológus Kongresszust (EURECO). Az EURECO-GFÖ konferencia az EEF (*European Ecological Federation*) és a GFÖ (*Gesellschaft für Ökologie*) közösen szervezett találkozója. A nagy-

jából 1000 regisztrált résztvevő többsége Németországból érkezett, de a kontinens minden országát képviselte legalább egy-két kutató. Hazánkból tizen vettek részt a konferencián, és nagy örömeinkre szolgált, hogy külföldön dolgozó magyar ökológusokkal is találkozhattunk (1. ábra). A találkozó helyszínül egy hatalmas konferencia-központ szolgált, melynek csupán két szintje elegendő volt ahhoz, hogy az érdeklődők ilyen óriási seregét befogadja. A konferencia lebonyolítása zökkenőmentes volt, ami mindenképpen a szervezők és az önkéntes segítők munkáját dicséri.

1. ábra. A magyar delegáció az előadások után (Déri Eszter felvétele).

A konferencia központi témája a biodiverzitás volt (*Biodiversity in an Ecosystem Context*). A tudományos programot négy napba sűrítették, az ötödik napon pedig szakmai kirándulásokat szerveztek Kelet-Németország természeti látnivalóihoz. A hozzávetőlegesen 450 előadás 35 szekcióban hangzott el, egyszerre mindig 6-7 szekció zajlott párhuzamosan. Emellett kb. 350 poszter került kiállításra, melyek megtekintése komoly kihívás elé állította a tudományra éhes résztvevőket. A konferencián számos nemzetközi projekt (pl. ALARM, MACIS, COCONUT, stb.) kapott lehetőséget eredményei bemutatására, továbbá alkalom nyílt a szakmai kapcsolatok elmélyítésére és új pályázatok terveinek megbeszélésére. Nemzetközi együttműködések létrejöttének segítése ugyanolyan fontos küldetése egy tudományos konferenciának, mint a magas színvonalú szakmai program.

A nagyszámú párhuzamos szekció miatt a konferencia szakmai részének csupán töredékét láthattuk. Sok prezentáció foglalkozott a pollinációval és a diszperzióval; kiemelkedő volt a globális változások hatásait értékelő tanulmányok száma. A biodiverzitás mérésének és mintázatának problematikája, az inváziós fajok ökológiája, valamint az antropogén hatások (mezőgazdaság, urbanizáció) szintén rengeteg kutatást inspirálnak. Aki ennél részletesebb és objektívebb tájékoztatást igényel, látogasson el a konferencia honlapjára (<http://www.eurecofoe2008.ufz.de>), ahol a szekciók részletes leírása mellett a teljes absztraktkötetet is megtalálhatja. Fon-

tos és dicséretes döntésnek tartjuk, hogy a közel 900 oldalas kötet (a takarékoság jegyében) nem jelent meg nyomtatásban, viszont bárki számára szabadon hozzáférhető. A következő EURECO konferencia 2011-ben, Londonban lesz.

Kőrösi Ádám
korozott@gmail.com
 és Kovács Anikó
kovacsanko@freemail.hu

EEF vezetőségi ülés

Az *European Ecological Federation* (EEF) vezetősége a tagszervezetek képviselőiből tevődik össze, és a szövetség legfőbb döntéshozó szervezete. Mint a MÖTE delegáltja vettem részt az ülésen, melynek a 10. *European Ecological Congress* (EURECO) adott keretet (lásd Kőrösi Ádám és Kovács Anikó beszámolóját). Szinte az összes tagszervezet képviselője jelen volt (15 tagszervezet, csak a makedon és a lengyel képviselő hiányzott), ami nagyon jól mutatja, hogy egyre fontosabbnak tartják/tartjuk az EEF szerepét.

Az elmúlt három év során az EEF jelentősen megerősödött. Ez a vezetőség és az elnökség jelentős aktivitása mellett arra is visszavezethető, hogy a *British Ecological Society* támogatja a kisebb, vagy alakulóban levő nemzeti társaságokat, melyek így aktívan részt tudnak venni az EEF munkájában (mindez igaz a MÖTE-re is). Továbbá közvetlen segítséget is biztosít, például az adminisztráció, vagy éppen a honlap kezelése terén. A megújult *Web Ecology* (<http://www.oikos.ekol.lu.se/wejml.html>), a honlap (<http://www.europeanecology.org/>), kapcsolatépítés Brüsszelben a kutatási és a környezeti főigazgatóságok képviselőivel a láthatóbb jelei a fejlődésnek. Több stratégiai kérdés is napirendre került, melyek miatt az alapszabály módosítása is hamarosan időszerű lesz (pl. lehet-e több nemzeti ökológiai társaság a szövetség tagja; a *Web Ecology* fizetősé tétele valamilyen mértékben és formában).

Az EEF főbb tervei a következő három évre:

- erősíteni a kapcsolatot az INTECOL-al,
- a *Web Ecology*-t 2009-ben bejuttatni az ISI által referált lapok közé,
- tovább erősíteni a kapcsolatot a brüsszeli főigazgatóságokkal, illetve felvenni a kapcsolatot a *European Environment Agency*-vel,
- a mostani, lipcsei EURECO-n elindított díjak és elismerések rendszerének végleges kidolgozása,
- a kapcsolat kialakításának elindítása más európai szintű tudományos társaságokkal (pl. *Society for Conservation Biology – Europe Section*, *European Society of Limnology and Oceanography*).

Két fontos hír az EEF rendezvények világából: a következő EURECO helyszíne Madrid lesz 2011-ben,

illetve 2013-ban a *British Ecological Society* centenáriuma alkalmából az INTECOL világ-konferencia Londonban lesz megtartva. Végül örömmel számolok be róla, hogy a következő, 2009-es vezetőségi ülés helyszínül Budapestre esett a választás.

Báldi András
baldi@nhmus.hu

Urbanizáció és biodiverzitás

2008. május 21–24. között az erfurti *Kaisersaal* adott otthont a német *Competence Network for Urban Ecology* (CONTUREC) tudományos szerveződés harmadik nemzetközi városökológiai konferenciájának, amely az *Urban Ecology and Design* címet viselte. A téma súlyát érzékelteti, hogy a 480 résztvevő hat kontinens 42 országából érkezett, köztük Brazília, Benin, Irán, Kuvait, Indonézia és Japán. A három nap alatt öt témában és 36 szekcióban összesen 110 előadás hangzott el, és emellé 250 poszter is készült.

A szervezők a konferencia céljaul tűzték ki, hogy a tudósok, mérnökök és törvényhozók segítségével első ízben tárgyalják és alkalmazzák a Rióban (1992) elfogadott Biológiai Sokféleség Egyezményt a városi területekre vonatkoztatva.

A konferencián elfogadott „Erfurti Egyezmény” lényegében a konferencia résztvevőinek álláspontját tükrözi, és tömören megfogalmazza a városiasodásnak egyebek mellett a klímára, társadalomra és a biodiverzitásra gyakorolt hatását és a jövőbeni kihívásokat, amivel az emberiségnek szembe kell néznie.

A biológiai sokféleség globális csökkenése megállításának, valamint a „zöld”, élhető és virágzó városok kialakításának kulcsát a tömegtájékoztatásban, az oktatás fejlesztésében, a hosszú távú célirányos interdiszciplináris alap kutatásokban, valamint a tudósok és törvényhozók közti jobb párbeszédben jelölték meg. A teljes anyag letölthető innen: http://www.urbio2008.com/content/-ErfurtDeclaration_Eng.php.

A konferencia ennek megfelelően igen sokszínű volt mind a résztvevők, mind a tudományterületek alapján is. Igen nagy számban voltak társadalomtudományos, urbanisztikai és várospolitikai jellegű előadások és poszterek, ezektől kisebb arányban urbán ökológiával foglalkozó prezentációkat is hallottunk. Magyar résztvevők több hazai és külföldi egyetemről és kutatóintézetből képviselték magukat.

Személyes élményként elmondhatom, hogy az erfurti egy elegáns környezetben, profin megrendezett konferencia volt, ahol a hasznos tapasztalatok mellett találkozhattam sok kooperációra, vagy „csak” egy jó beszélgetésre nyitott emberrel is.

Vilisics Ferenc
Vilisics.Ferenc@aotk.szie.hu

V. MTBK

2008. november 6–9. között került megrendezésre az V. Magyar Természetvédelmi Biológiai Konferencia, ezúttal Nyíregyházán (<http://www.mtbk.hu/-mtbk05/>). A Konferencia fővédnöke Szabó Imre miniszter úr (KvVM), míg szakmai és anyagi támogatói a Minisztérium mellett a MÖTE, MTA Természetvédelmi és Konzervációbiológiai Bizottság, *Society for Conservation Biology – Europe Section* valamint a Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság „Kis lilik” LIFE-Nature programja és a Nyíregyházi Főiskola voltak (1. ábra).

1. ábra. *Homo ludens*: a nyíregyházi MTBK előkészületei (a szerző felvétele).

A sorozatban Sopron és Eger után a 3. nagyrendezvénynek számító összejövetel témája a „Molekulától a globális folyamatokig” volt. Ezen belül a meghirdetett négy szekcióban (Molekulák, gének és modern módszerek, szervező: Horváth Márton; Globális folyamatok, szervező: Sólymos Péter és Czúcz Bálint; Természetvédelmi stratégiák, szervező: Szentirmai István; Társadalom és természetvédelem, szervező: Mihók Barbara) felkért előadók ismertették az adott témák különböző aspektusait.

Az előadók között mind az elméleti, mind a gyakorlati területek, mind professzionális, mind önkéntes szervezetek, társaságok képviselői szerepeltek. Így a témák és a képviselt területek is a diverzitás magas fokát jelentették.

A megnyitón Jánosi Zoltán, a Nyíregyházi Főiskola rektora köszöntője után Haraszthy László (KvVM; A természetvédelem helyzete és eredményei 2002–2008) és Szép Tibor (Nyíregyházi Főiskola; Partifecske kutatás – populációs változások nyomában a Tiszától Afrikáig, a párválasztástól a Tisza meanderezésig) tartottak előadásokat.

Bár a korábbi nagyrendezvényekkel összehasonlítva a résztvevők száma kisebb volt, mégis úgy érezzük, talán ez volt az MTBK eddigi legkoherensebb összeállt, a felvetett témát legsokoldalúbban közelítő és az előadásokat tekintve a legkiegyenlítettebb színvonalú konferenciája. A konferencia hangulata sem maradt el a korábbiaktól.

Először szerepeltek a természetvédelmi kérdéseket a társadalomtudományok oldaláról megvilágító előadók. Ez a nézőpont, azaz hogyan láthatják esetleg helyi emberek a természetvédelmet, élénk vitát generált a hallgatóság körében.

A graduális és PhD hallgatók számára kiírt poszterversenyt négy tagú zsűri (Margóczi Katalin, Standovár Tibor, Szép Tibor és Varga Zoltán Sándor) értékelte szakmai és esztétikai szempontok alapján. A verseny helyezettei:

1. *Kemencei Zita* és mtsi. (SZIE-ÁOTK Biológiai Intézet): Kulcsélőhelyek mikro-skálán: ahol a ritka csiga fajok gyakoriak,
2. *Németh Tamás Márton* és mtsi. (NYME, Erdőmérnöki Kar – ÖNP): A védett hamvas küllő élőhelyválasztása az Őrségi Nemzeti Parkban,
3. *Nagy Krisztina* és mtsi. (MTA-BCE Kutatócsoport, SZIE-ÁOTK): A cserregő (*Acrocephalus scirpaceus*) és az énekes nádiposzáta (*Acrocephalus palustris*) vonulásában bekövetkezett fenológiai változások,
3. *Valkó Orsolya* és mtsi. (DE Ökológiai Tanszék): A talaj-magkészlet szerepe felhagyott hegyi kasszalórétek helyreállításában.

A díjazottak egy évi SCB tagdíj befizetést és könyv-utalványokat nyertek.

Összesen 30 előadás és 99 poszter illusztrálta a természetvédelmi kutatások sokszínű palettáját. A rendezvényt a szünetekben végig a családias, jó hangulatú szakmai, baráti beszélgetések egészítették ki. Hiszünk abban hogy a most lezajlott rendezvény teljesítette küldetését, azaz „a magyar természetvédelemben résztvevő felek közötti párbeszéd és eszmecsere elősegítését”.

Hornung Erzsébet
Hornung.Erzsebet@aotk.szie.hu

Szalakóta-védelem a Kárpát-medencében

A kárpát-medencei természetvédelmi erőfeszítések egyik fontos megnyilvánulása volt a Riparia Természetvédelmi Egyesület által, a Szerbiai Vajdaság Tartományi Környezetvédelmi Minisztériuma támogatásával szervezett minikonferencia, amely a Kárpát-medencében a szalakóta (*Coracias garrulus*, 1. ábra) védelmével foglalkozó szakemberek számára nyújtott lehetőséget, hogy megoszthassák egymással tapasztalataikat. A konferenciára 2008. szeptember 13–14-i hétfőn, Szabadkán került sor.

A találkozón részt vett az előadókon kívül több jelentős szerb civil szervezet képviselője, a természetvédelemben dolgozó szakemberek, továbbá dr Slobodan Puzovic, a Vajdaság tartományi környezetvédelmi minisztere, aki megnyitotta a rendezvényt. Első előadóként Magyarország képviselété-

ben dr Tokody Béla (*Birdlife Hungary*, Szeged) mutatta be a szalakóták érdekében önkéntesek és hivatásos szakemberek által végzett munkát. Elmondta, hogy a dunántúli állomány az elmúlt néhány évtizedben összeomlott, és az egész magyarországi állomány is jelentősen csökkent. Ezt olyan feltételezhető okokra vezette vissza, mint például a legelő állatlétszám csökkenése, kaszálás elmaradása, fészkelésre alkalmas fák hiánya. Bemutatta azt is hogy odútelepítések következtében egyes területeken (pl. Hevesi-sík, Csongrád megye) jelentősen nőtt az állomány, és beszélt gyakorlati tapasztalatokról, kiemelve további kutatások szükségességét.

1. ábra. Szalakóta (*Coracias garrulus*) (Barkóczi Csaba felvétele).

Következő előadóként dr Peter Sackl (Landesmuseum Joanneum, Graz) mutatta be az ausztriai populációban végzett táplálkozási és élőhelyválasztásra vonatkozó vizsgálatait. A szalakóta már néhány évtizede nem költött Ausztriában. Az utóbbi években mintegy 11 páros állomány a védelmi intézkedéseknek köszönhetően jelent meg újra az országban. Elmondta, hogy a szalakóta populáció ausztriai megerősödését a táplálékkínálat és hasznosítás, illetve az élőhelyválasztás jobb megismerésével lehet tovább segíteni.

A harmadik előadó dr Mirko Bohus volt a pozsonyi Comenius Egyetemről, aki beszámolt a szlová-

kiai mindössze 2–5 páros állományon végzett folyamatos vizsgálatainak eredményeiről. Végül Szekeres Ottó és Marko Tucakov előadását hallgathatta meg a közönség a Vajdaság területén néhány éve folyó odútelepítések eddigi tapasztalatairól.

Az előadásokat követően a kötetlen vita következett, amin bárki feltehetette az előadások kapcsán vagy terepi munkája során felmerült kérdéseket, ötleteket. A konferencia zárásaként hangulatos fotó- és filmvetítésen vettünk részt, másnap pedig az északvajdasági pusztákon és réteken tekintettük meg a szalakóta élőhelyeit és a védett területeken kihelyezett odútelepet. A találkozó jó alkalmat nyújtott arra, hogy megosszuk az eddigi tapasztalatokat, és ezek felhasználásával folytassuk tovább a szalakóta védelmét.

Kiss Orsolya
SZTE Ökológiai Tanszék
orsi_dujv@yahoo.com

Ott volt-e akit nem láttam?

A kategóriális változók valós (pl. adott faj jelen van) és megfigyelt (de nem észleltük) állapotainak eltérése jelentősen torzíthatja a jelenségek (előfordulási mintázatok) és mechanizmusok (pl. metapopuláció dinamika) értelmezését. Ez a probléma mindig is ott motoszkált az ökológusok agylebenyeiben, de az ezzel kapcsolatos publikációk csak az elmúlt években kezdtek szaporodni. Az egyik legtöbbször hivatkozott alapcikk 2002-ben jelent meg az *Ecology* hasábjain Daryll MacKenzie és munkatársai tollából. Daryll 2008. október 20–24. között az Albertai Egyetemen (Edmonton, Kanada, 1. ábra) tartott műhelytalálkozót.

Az első nap egy bevezető előadás után két kisebb referátum kapott helyet. Daryll előadása jó arányérzékkel domborította ki a többszörös fogásra épülő módszertan előnyeit és az elért eredményeket. De nem fektetett túl nagy hangsúlyt a gyakorlatban nehezen teljesíthető követelményekre (ismétlések függetlensége, zárt populáció az ismétlések alatt).

Mivel a detektálási hiba gyakorlatilag minden adatsorban feltételezhető (jelen van?), ezért akinek nincs pénze ismételt mintavételre, az megsütheti az adatait. De aki két felvételt készít, azzal is előfordulhat, hogy hiába a dupla munka, a becslések mégsem pontosak és konzisztensen túlbecsülik az előfordulási valószínűséget. Erre nyújt megoldást a Mónica Moreno által felvázolt penalized likelihood függvény: dupla pénzért konzisztensen alulbecsült és pontos eredményeket kaphatunk.

A következő években jelentős szemléletváltozást hozhat a Subhash Lele által bemutatott egyszeres fogáson alapuló becslési módszer. Ennek lényege, hogy dupla pénzért inkább kétszer annyi helyen gyűjtsön a kutató. Így az észlelési valószínűséggel összefüggő tényezők ismeretében, akár történeti

adatsorok korrigálása is lehetségessé válik, és az ismétlésekre vonatkozó megszorítások is eltűnnek.

1. ábra. Az Albertai Egyetem ősszel (a szerző felvétele).

A műhelymunka során Daryll előadásai és számítógépes gyakorlatok váltakoztak reggel nyolctól délután ötig, négy napon át. A statikus modellek után sorra kerültek az állapot változásokat dinamikusan leíró, majd a több állapotú és több fajos modellek. A módszertani kelléktár is változatos volt. A klasszikus ízlésűeknek bőségesen jutott maximum likelihood levezetés. Aki még ennél is többre vágyott, az kaphatott némi ízelítőt Bayes-i imputálásból („adat kiegészítés”, data augmentation).

Az utolsó fél nap a résztvevők egyéni adatsoraik elemzésével és konzultációval telt. A görög ábécé betűivel telezsúfolt napi programok után a verbális modell-alkotásra a közeli vendéglátó egységekben nyílt lehetőség.

Sólymos Péter
solymos@ualberta.ca

Paraziták és más patogének

Ez év november 14-én tartottuk a „Paraziták és más Patogének Evolúciója és Ökológiája” című előadóülést a Magyar Természettudományi Múzeum Semsey termében.

Először négy évvel ezelőtt, 2004. november 22-én tartottunk előadóülést ezzel a címmel és ezen a helyszínen (<http://www.ecology.hu/parazita.htm>), majd két évvel később, 2006. november 9-én az MTA Állatorvos-tudományi Kutatóintézetében találkoztunk újra a Molnár Kálmán professzor úr 70. születésnapja alkalmából tanítványai által rendezett, „Parazita Evolúció” című, emlékezetes előadóülésen (<http://www.vmri.hu/MeghivoKalman.htm>).

E szép kezdetek folytatásaként valósult meg az idei előadóülés is. A meghívón négy szervezet is szerepelt feladóként: a Magyar Biológiai Társaság Ökológiai Szakosztálya, Környezet- és Természetvédelmi

Szakosztálya, a Magyar Ökológusok Tudományos Egyesülete, valamint a Magyar Parazitológusok Társasága. Nem mintha a szervezés ennyire nagy feladat volna, de a közelmúltban a hazai ökológus szervezetek a működési átfedések növelése mellett döntöttek, célunk az amúgy is jelentősen átfedő tagság együttes megszólítása és közös rendezvényekre hívása. (Ezért közös jelen ökológus hírlevelél is.) Az elgondolás jól működött, és a 60–70 fős hallgatóság megtöltötte a termet.

Kaposvártól Kolozsvárig számos helyről érkeztek előadók. A program valóságos tudományterületi, metodikai és taxonómiai kavalkádot kínált. Hallottunk faunisztikai munkákat, terepadatok elemzésén alapuló tanulmányokat, számítógépes szimulációkat és biomatematikai érveléseket is. Számtalan meghökkentő élősködővel szembesültünk a HIV vírustól kezdve a szarvasok agyában vándorló fonálférgeken át a hangyabolyban élősködő boglárkalepkékig. A részletes program:

1. Rövid köszöntés
2. Lang Zsolt, Reiczigel Jenő: Zsúfoltsági indexek a gazda-parazita kapcsolat leírásában.
3. Solymosi Norbert, Barcza Zoltán: Fertőzések aeroszol útján való terjedésének modellezése HYSPLIT modellel.
4. Müller Viktor, Bartha István: Megszelídül-e az AIDS? Modellezés és adatelemzés.
5. Erdélyi Károly: Szarvasfélék delpapillomavírusainak evolúciója.
6. Vági Balázs: *Chytridiomycosis* előfordulása hazai kételtűekben.
7. Békési László: A koevolúció hiánya a mézelő méh és újkori kártevőinek asszociációiban.
8. Földvári Gábor, Rigó Krisztina: A gyíkok szerepe a *Lyme borreliosis* járványtanában.
9. Szöllősi Eszter: Európai kékcinege populációk maláriás fertőzöttsége.
10. Molnár Kálmán *et al.*: Halélősködő *Myxobolus* fajok gazda-fajlagossága és faji elkülönülése.
11. Kovács Szilvia, Sugár László: Központi idegrendszerben élő/vándorló fonálférgek és koadaptív gazdáik.
12. Ács Zoltán, Sugár László: *Dictyocaulus* fajok genetikai változatossága, életciklusa és ökológiai kapcsolatai.
13. Molnár Orsolya: Zöldgyíkok fertőzöttségét jelző színzeti bélyegek.
14. Pap Péter László, Tökölyi Jácint: A tolltetvek fajgazdagságát meghatározó tényezők a lúdalakúak esetében.
15. Rózsa Lajos: A gazdafaj védekezésének különös hatása a tetvek fajgazdagságára.

16. Tartally András: A *Maculinea* boglárkalepkék parazitoidjai, hangyagazdái és azok szociálpazitái.
17. Körösi Ádám: Parazita gazdát keres, avagy a tojásrakóhely kiválasztásának szerepe a hangyaboglárkákánál.

A rendezvény hátránya talán a túlságosan is szigorúra sikerült időrend volt, eggyel több szünet hasznosabb lehetett volna. És ez nemcsak kényelmi szempont, hiszen a szünet szakmailag is fontos esemény. Néhány rangos, nemzetközi szakfolyóiratokban publikált, magyar dolgozat szerzőgárdája éppen az előző, hasonló rendezvényeink szüneteiben állt össze, és döntött egy-egy közös project megkezdése mellett. De talán majd legközelebb, újabb két év múlva...

Addig is köszönjük a Magyar Természettudományi Múzeumnak, hogy a termet és az infrastruktúrát önzetlenül a rendelkezésünkre bocsátotta. Remek helyszín volt, minden hibátlanul működött, és mi hálasak vagyunk ezért.

Rózsa Lajos
MTA-MTM Állatökológiai Kutatócsoport
rozsa@nhmus.hu

ECCB 2009

ECCB Prague 2009

A konzervációbiológiával foglalkozó biológusok 2. európai seregszemléjére (*European Congress of Conservation Biology*; honlap: www.eccb2009.org) Prágában kerül sor 2009. szeptember 1–5 között. Az absztraktok benyújtásának határideje 2009. január 1. A konferencia programjáról (plenáris előadók, kirándulások, stb.) a honlapon már számos információ található. December közepén pedig a szimpóziumok listája is felkerül.

A *MÖTE Hírlevél* Kiadja a Magyar Ökológusok Tudományos Egyesülete (6726 Szeged, Közép fasor 52., levelezési cím: 6701 Szeged, Pf. 51, <http://www.ecology.hu>).

Főszerkesztő: Tóthmérész Béla (MÖTE elnök, e-mail: tothmerb@delfin.unideb.hu).

Szerkesztő: Sóllymos Péter (MÖTE titkár, e-mail: solymos@ualberta.ca).

A MÖTÉ-vel és a hazai ökológiai közélettel kapcsolatos híreket, rendezvény ismertetéseket, könyvszemléket, rövidebb-hosszabb tanulmányokat e-mail mellékletként a főszerkesztőnek és a szerkesztőnek kérjük eljuttatni. Minden beérkezett kéziratot stilisztikai és szakmai szempontból lektoráltatunk. A kéziratok megjelenéséről a főszerkesztő dönt. A Hírlevéllel kapcsolatos észrevételeiket a szerkesztőknek címezzék.

A Hírlevél tördelését és tipográfiai beállításait Sóllymos Péter végezte $\LaTeX 2_{\epsilon}$ környezetben az `Rnews.sty` módosított változatával.